

Kommunale strategier, redskaber og virkemidler i forhold til at tiltrække og fastholde tilflyttere i yderområder

Helle Nørgaard, seniorforsker, ph.d.
Statens Byggeforskningsinstitut
(SBI), Aalborg Universitet

At møde de demografiske udfordringer – workshop, Bornholm 19 april

Baggrund for præsentation

Spørgeskemaundersøgelse med tilflyttere og fastboende er gennemført som et internetbaseret survey.

Registerbaseret dataanalyse af til- og fraflytning til yderområderne.

Spørgsmål til alle yderkommuner og interview med 3 kommuner vedr. bosætningsstrategier.

SBI 2010:52
**Tilflyttere til yderområder:
forandring, integration og
strategier**

SBI 2010:53
**Yderområderne og deres
til- og fraflytning**
Baggrundrapport til SBI 2010:52: Tilflyttere til
yderområder: forandring, integration og strategier

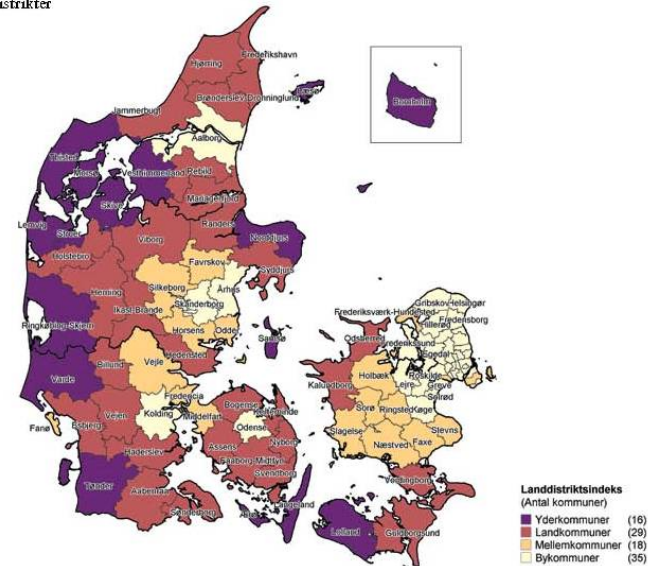
Fokus på hvad kommunerne gør, men også på tilflytternes oplevelse af 'livet på landet' såvel som kommunernes indsats.

Temaer i præsentation

- Potentiale for bosætning i yderområderne
- Problematiske forhold for tilflytterne
- Sammenfatning af besvarelser for yderkommuner
- Tre cases: Tønder, Ringkøbing-Skjern og Bornholm og enkelte udvalgte kommuner
- Anbefalinger til bosætningsstrategier

Landdistrikter
Fig. 1

16 yderkommuner: Landdistriktsprogrammet
2007-2013

Drømmen om at bo på landet

- Stor andel - ca. 27 pct. - af danskere svarer, at de gerne vil bo på landet eller i en landsby.
- Langt færre realiserer drømmen.
- SBI database: ca. 5.500 personer flyttede til yderområderne (langdistance flytninger).
- SBI undersøgelser: yderområderne og landsbyerne har et udviklingspotentiale.
- Men også udfordringer og problemer.

Årsager til bosætning i yderområder

Tilflytterne årsager til at bosætte sig på landet (flere svar mulige).

Årsager til at bosætte sig på landet (flere svar mulige)	Meget vigtigt	Mindre vigtigt	Ikke vigtigt
For at bo i grønne omgivelser	71.8	15.5	12.7
For at bo i trygge omgivelser	52.5	26.3	21.3
For at få en lavere husleje/boligudgift	32.9	26.7	40.4
For at bo i nærheden af familie og/eller venner	27.5	20.5	52.0
For at få en større bolig	26.5	22.2	51.3
I forbindelse med pensionering	24.6	10.1	65.2
For at bo tæt på mit arbejde	21.5	15.3	63.2
For at få et større nabofællesskab	17.4	39.3	43.4
For at flytte tilbage, hvor jeg eller min partner voksede op	15.5	12,0	72,6

Flytteplaner

Andel af tilflyttere og fastboende (pct.) som svarer, hvorvidt de har planer om at flytte fra nuværende bopæl fordelt på områdetyper.

Områdetype		Har du planer om at flytte fra din nuværende bopæl?				
		Ja, jeg har planer om at flytte til et andet område på landet	Ja, jeg vil gerne flytte til et byområde	Ja, jeg vil gerne flytte, men har ingen konkrete planer endnu	Nej, jeg ønsker ikke at flytte	Total
Mindre by	Tilflyttere	4,9	3,7	11,4	80,1	100
	Fastboende	1,1	2,3	11,5	85,1	100
	Total	3,3	3,1	11,4	82,1	100
Landsby	Tilflyttere	4,9	3,8	13,3	78,0	100
	Fastboende	0,0	2,2	14,9	82,8	100
	Total	3,3	3,3	13,8	79,6	100
Landdistrikt	Tilflyttere	3,8	2,4	13,2	80,7	100
	Fastboende	1,6	3,0	15,5	79,9	100
	Total	2,9	2,6	14,1	80,4	100

Tilflyttere som ønsker at flytte

- Registerdata viser, at en stor del af tilflytterne flytter væk igen.
- Data viser, at $\frac{1}{4}$ af tilflytterne er flyttet igen inden for et år.
- Der er forskel mellem yderområder, hvor især Nord- og Vestjylland, Tønder og Norddjurs kommuner har størst fraflytning.
- Vores survey undersøgelse viser, at 15-20 pct. af tilflytterne har planer om at flytte væk.
- Der to ting, som er problematiske i forhold til bosætningen dels *mangelfuld service* dels *problemer* med at *falde til og blive integreret* i bosætningsområdet

Spørgsmål til og besvarelser fra kommunerne vedr. bosætningsstrategier

- Har man i kommunen udarbejdet en bosætningsstrategi eller tiltag, der har til formål at tiltrække tilflyttere?
- Hvilke elementer indgår i strategien?
- Hvordan søger kommunen at tiltrække tilflyttere?
- Hvordan modtager kommunen tilflyttere?
- Hvordan arbejder kommunen med at fastholde tilflyttere?

- Har kommunen samlet op på erfaringer med kommunale bosætningsindsatser eller andre tiltag i forhold til tilflyttere og bosætning (fra tidligere og/eller nuværende kommune)?

Kommunernes arbejde med og prioritering af bosætningsstrategier

- Omkring halvdelen af de 16 yderkommuner havde arbejdet med bosætningsindsatser gennem længere tid og flere var ved at forberede strategi
- Flertallet af kommunerne har kortlagt flyttemønstre til- og fra kommunen
- En del kommuner arbejder med oplysning og markedsføring (aviser, TV, messer, events, internet mv.)
- Flere kommuner har velkomstmapper og – møder, tilflytterforeninger og -ambassadører
- Kommunerne mangler gennemgående systematisk opsamling og vurdering af bosætningsstrategi
- Udvalgt tre kommuner: Ringkøbing-Skjern, Bornholm og Tønder som cases suppleret med erfaringer fra udvalgte kommuner.

Baggrund for bosætningsindsats

- Strategier udviklet efter kommunalreform i 2007.
- Begrænset anvendelse af tidligere indsatser i 'de gamle kommuner'.
- Faldende befolkningstal og udsigt til mangel på arbejdskraft.
- Svært at skaffe kvalificeret arbejdskraft til lokale virksomheder.
- Primært fokus at tiltrække kvalificeret arbejdskraft.
- Sjældent begrundet i ønske om at bevare landsbyer, opretholde skoler, butiksliv mv.

Bosætningsanalyser og resultater af analyser

- Analyser af flyttemønstre .
- Analyser af potentielle tilflyttere og deres (manglende) forestillinger om at bo på landet.
- Nogle grupper er urealistiske at tiltrække andre gøres til målsætning.
- *Tønder*: danske langdistancependlere til f.eks. kommunale jobs er overvejende immobile, mens tyske pendlere gerne bosætter sig i Danmark
- *Ringkøbing-Skjern*: manglende forestillinger om at bo i yderområder stor barriere
- *Bornholm*: svagt mentalt billede af livet på Bornholm. Offentlig service er for dårlig

Indsatser rettet mod udenlandsk arbejdskraft

Generelt spiller udenlandsk arbejdskraft en stor rolle i bosætningsstrategierne.

Opfattes som en overset ressource, idet mange bl.a. tyskere ser meget positivt på bosætning i Danmark

Ringkøbing-Skjern:

-ambassadørordning overfor udenlandske tilflyttere, møder med tilflytterne på tysk, polsk, dansk og engelsk

-indsats ift. integration i dansk kultur

-etablering af Campus i et tidligere ældrecenter i samarbejde med Vestas og Erhvervscentret for at imødekomme ønsket om at tiltrække højt uddannet arbejdskraft.

Varde:

- Tilflytning af mange tyske turister. Har meget forskellige forudsætninger og tilgange – nogle forberedt over længere tid, andre realiseret deres værdier og flyttet for at finde arbejde, bolig mv.

- krævende indsats der forudsætter koordinering mellem institutioner (kommunen, erhvervscenter mv.) og lokalsamfund (virksomheder, foreninger mv.)

Indsatser rettet mod unge

Et gennemgående tema for kommunernes bosætningsiltag er fraflytning af unge og behov for/ønske om at tiltrække nye unge udefra.

Indsats rettet mod kommunens unge.

Satse på at de flytter tilbage når de skal etablere sig med familie.

Danne netværk med de fraflyttede, holde dem orienterede om udviklingen i kommunen, invitere dem tilbage til events etc., og få dem til at 'reklamere' for kommunen overfor andre.

- *Ringkøbing-Skjern*: etableret et 'fracflytternetværk', bestående af unge som forlader området for at studere, men kan tænkes at vende hjem igen. Netværket inviteres bl.a. til en årlig sammenkomst i kommunen, så man på den måde holder kontakt med de unge
- *Tønder*: udvælges ca. 10 Tønder-ambassadører blandt unge, før de forlader kommunen for at studere/arbejde og blandt nyuddannede og bede dem sende informationer videre i egne netværk. Holde kontakt gennem invitationer til arrangementer, nyhedsbreve, Facebook mv.
- *Bornholm*: opbygget netværk med eksilbornholmere i København for at få dem til at vende tilbage til Bornholm. Afholder møder i foreningen og tilbyder praktikpladser på Bornholm.

Indsatser ift. boligvalg (1)

De tre kommuner er blevet **opmærksomme på boligvalg og integration** som vigtige.

Udviklet forståelse for at se erhvervsforhold og bosætning i en sammenhæng: bolig, lokalsamfund, service m.m., for at fastholde tilflyttere.

- *Samarbejde med lokale boligselskaber.*
I Ringkøbing-Skjern og Tønder kommune har man et samarbejde med lokale boligselskaber om, at tilflyttere kan 'sprænge' ventelisten, og tilbydes en bolig udenom køen. Reducere den usikkerhed der er forbundet med at flytte til et nyt sted og skulle købe bolig uden at kende de lokale forhold
- *Bosætningskonsulenter.*
I Ringkøbing-Skjern kommune har man ansat fem bosætningskonsulenter til at være forbindelse mellem virksomheder, arbejdskraft og kommune. Også gratis prøvebolig og 'Smag på landsbyen' initiativ i kommunen.

Indsatser ift. boligvalg (2)

- *Rådgivning ift. boligvalg og bosætnings-område:*

På Bornholm oplyses kun om faktuelle forhold, fx om lokale sportsklubber og skoler, hvilket kan være relevant i valget af bosted. Kender dog til lokale forskelle i mentalitet og steder, hvor det er lettere at blive integreret. Svaneke-Gudhjem området især populært blandt tilflyttere.

- *Ambassadørkorps til formidling af lokal viden.*

I Varde arbejder man med en bedre kobling mellem tilflytternes præferencer og de enkelte lokalsamfund for at tilflytterne kan finde 'det rigtige sted'. Behovet bunder i, at tilflyttere kommer langvejs fra uden lokal kendskab. Informere om og synliggøre lokalområdets forskellige kvaliteter og tilbud. Tilsvarende overvejelser på Bornholm og i Ringkøbing-Skjern.

- *Opbygning af virtuelle netværk blandt tilflyttere og folk som overvejer at flytte til.*

Forankring og samarbejde mellem lokale aktører

Samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne

Komplekse problemstillinger der kræver en *tværfaglig tilgang*, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen

En udfordring for kommunerne bliver at skabe en større grad af *forankring i kommunen, både tidsmæssigt og tværfagligt*

• Meget forskellige organiseringer: nogle steder er indsatsen forankret i kommunen, andre steder i et vækstforum, men oftest sker det i et samarbejde

- Bosætningsindsatsen er typisk en tidsbegrænset indsats baseret på projektmidler og mangler institutionel forankring.
- *Tønder*: etableret tværgående samarbejde mellem forskellige forvaltninger der mødes en gang om måneden for at diskutere bosætning og aktuelle problemstillinger. Også nedsat en sparringsgruppe til at diskutere strategiplan, konkrete initiativer mv.
- Mange kommuner er bevidste om muligheder og behov for et bedre og mere udbygget samarbejde omkring bosætning.

Opsamling (1)

- De fleste kommuner i yderområderne arbejder med bosætningsstrategier og har iværksat flere forskellige tiltag for at tiltrække tilflyttere.
- Bosætningsstrategier er dog – eller har hidtil - overvejende været erhvervsorienterede med fokus på at tiltrække arbejdskraft.
- Kommunerne har fokus på bosætningsstrategier, men indsatsen har hidtil primært har handlet om synliggørelse og markedsføring med henblik på at tiltrække tilflyttere og kun i begrænset omfang har opmærksomhed på at integrere og fastholde tilflytterne.
- Kommunerne har efterhånden forskellige former for modtagelse af tilflyttere. Flere arbejder med velkomstmapper, i mange tilfælde kombineret med velkomstmøder, tilbud til lokale attraktioner, introduktion til naboer og postkort fra stedet samt introduktion til ressourcepersoner eller netværk, fx bosætningskonsulenter, tilflytterforening, 'tilflytterambassadører' eller 'tilflytterkorps'.

Opsamling (2)

- Flere kommuner har ansat bosætningskonsulenter, som kan besvare spørgsmål forud for flytning såvel som hjælp med praktiske ting i forbindelse med bosætning.
- Samarbejdet omkring bosætningsstrategien er en udfordring for kommunerne. Der er tale om flere komplekse problemstillinger, der kræver en tværfaglig tilgang, og stiller krav til organisering, koordinering og forankring af indsatsen.
- En udfordring for kommunerne bliver at skabe en større grad af forankring i kommunen, både tidsmæssigt og tværfagligt.

Opsamling (3)

- Eksempler på helhedsorienterede og gennemarbejdede strategier rettet mod at tiltrække og fastholde udenlandsk arbejdskraft.
- Erfaringer herfra kan med fordel overføres til indenlandske tilflyttere.
- Manglende forestillinger om at bo i et yderområde.
- Svagt mentalt billede af 'livet på landet'
- Muligheder i satsning på unge som ambassadører bl.a. til formidling af lokalkendskab og realistisk billede af 'livet på landet'.

Sammenfatning af elementer i de tre kommuners bosætningsindsats

Karakteristik af indsats	Ringkøbing-Skjern	Bornholm	Tønder
Baggrund	Profilerings- og bosætningsstrategi	Tilflytterprojekter finansieret af vækstforum Bornholm	Bosætningsindsats med ansættelse af bosætningskoordinator
Tidligere indsats	Svært at skaffe kvalificeret arbejdskraft til lokale virksomheder	Faldende befolkningstal og udsigt til mangel på arbejdskraft	Faldende befolkningstal og behov for at tiltrække kvalificeret arbejdskraft til lokale arbejdspladser
Input fra bosætningsanalyse	Tilflytterdag med besøg af borgmesteren og en række kulturelle indslag Forskellige tiltag i de tre tidligere kommuner	Tilflytterpakke og en hjemmeside rettet mod tilflyttere	Velkomstmappe fra borgerservice Samarbejde med lokalråd
Konkrete initiativer	Manglende forestillinger om at bo i yderområder stor barriere	Offentlig service er for dårlig Svagt mentalt billede af livet på Bornholm	Danske pendlere svære at flytte Potentiale i at tiltrække tyske pendlere
Forankring	Ambassadørordning overfor udenlandske tilflyttere Campus for studerende og højt uddannede 'Fraflytternetværk' Bosætningskonsulenter Styrke netværk og samarbejde med lokale ildsjæle	Opdatering af hjemmeside Netværk på Facebook blandt tilflyttere og 'på vej' tilflyttere Netværk med eksilbornholmere i København Udarbejde skriftligt materiale til tilflyttere	Understøtte koordinator Identificere kultur og idræts-tilbud for unge Udpege Tønder-ambassadører Tiltrække og integrere tyske borgere 'Fremskudt' bosætningservice
Samarbejdsrelationer	Forvaltningen for Plan, udvikling og kultur (kommunen)	Business Center Bornholm	Kommunens erhvervsafdeling
	Erhvervscenteret Borgerservice Lokale virksomheder (særligt Vestas) Almene boligselskaber	Kommunale forvaltninger og borgerservice Lokale erhverv 'Baglandet' – eksilbornholmere i København	Erhvervstorum Andre kommunale forvaltninger Akademikernetværk Nabo-kommuner (URS-samarbejde) Lokale boligselskaber

Tilflytternes vurdering af kommunens indsats

Andele (pct.) af tilflyttere som svarer, om de er budt velkommen af kommunen (flere svar mulige).

	Nej	Ja	Total
Ja, jeg fik en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	60,1	39,9	100
Ja, jeg fik en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter	93,7	6,3	100
Ja, jeg blev inviteret til et velkomstmøde	87,0	13,0	100
Nej, jeg blev ikke budt velkommen af kommunen	55,1	44,9	100

Andele (pct.) af tilflyttere som svarer, hvad kommunen kan gøre for at give tilflyttere en større tilknytning til lokalområdet (flere svar mulige).

	Nej	Ja	Total
Det er tilstrækkeligt at få en velkomstmappe med de nødvendige, praktiske oplysninger	66,1	33,9	100
Det er vigtigt at få en velkomstmappe med praktiske oplysninger samt adgangsbilletter til lokale attraktioner	60,6	39,4	100
Det er vigtigt at blive inviteret til et velkomstmøde	72,0	28,0	100
Det er vigtigt, at kommunen holder kontakt til tilflytterne gennem ½-1 år	81,5	18,5	100
Det er vigtigt, at nogen i lokalområdet sørger for at tage imod tilflyttere	55,8	44,2	100
Det er ikke nødvendigt, at kommunen gør noget	90,9	9,1	100

Anbefalinger

Målgrupper

Kommunerne bør undersøge og kortlægge forhold omkring tilflytterne - hvem tilflytterne er, hvor de bosætter sig og hvad der har været udslagsgivende for deres valg om at flytte til kommunen.

Dette kan bidrage til identifikation af målgrupper og udvikling af målrettede bosætningsstrategier.

Differentierede bosætningsstrategier

Kommunerne bør have opmærksomhed på, at tilflytterne kommer med meget forskellig baggrund, ønsker og forudsætninger uanset om de er danske eller udenlandske, hvorfor der bør arbejdes med differentierede indsatser og tiltag overfor forskellige grupper.

Desuden bør bosætningsstedernes forskellige kvaliteter synliggøres for tilflytterne således at tilflytternes ønsker og behov matches bedst muligt med konkrete bosætningsområder.

Modtagelse og velkomst

Kommunerne bør synliggøre tilbud til tilflytterne på kommunens hjemmeside og ansætte bosætningskonsulenter, som kan besvare spørgsmål forud for flytning og som har en opsøgende indsats når tilflyttere først er flyttet til.

Kommunen bør desuden sørge for velkomstpakke med bl.a. adgangsbilletter til lokale attraktioner, oversigt over sportsklubber, foreninger og andre former for aktiviteter, der findes i nærområdet.

Integration

Kommunerne bør etablere samarbejde med fastboende såvel som tilflyttere om integrationen af tilflyttere.

Dette er et vigtigt led i forhold til at få tilflytterne til at falde til og føle sig hjemme og som grundlag for yderligere at øge bosætningen.

Kommunerne bør også skabe mulighed for at tilflyttere kan mødes for at etablere netværk, hvilket også kan bidrage til at fastholde tilflytterne.

Service og faciliteter

Der er behov for at grundlaget for beslutninger om nedskæringer i service og faciliteter som skoler, dagpleje, busdrift mv. er baseret på viden om bosætningsområdernes udviklingspotentiale og ikke blot aktuelle status eller situation.

Kommunerne bør understøtte bosætningsområder med faciliteter og service, som er nødvendige for at kunne tiltrække tilflyttere og give beboerne i området mulighed for at fungere i hverdagen.

Helhedsorienterede bosætningsstrategier

Det er afgørende at kommunerne arbejder med både at tiltrække og fastholde tilflyttere i en indsats på tværs af kommunale forvaltninger.

Det handler om at koordinere indsatsen i forhold til tilflytternes hverdagsliv dvs. en indsats i forhold til velkomst, modtagelse og integration herunder opmærksomhed på beskæftigelsesmuligheder.

En helhedsorienteret indsats bør understøtte service og faciliteter i bosætningsområder, sikre attraktive fysiske rammer samt sikre adgang til naturen og rekreative arealer mv.

Prioritering af bosætningsindsats

Der er behov for, at kommunerne arbejder mere helhedsorienteret med bosætningsstrategier på tværs af de kommunale forvaltninger og i samarbejde med andre relevante aktører.

Der er desuden behov for forankring af indsatsen og for at prioritere bosætningsindsatsen ved f.eks. at gøre bosætning til et tema i kommunens planstrategi.

Planstrategien har sammen med kommuneplanen et 12-årigt sigte, der sikrer en tidsmæssig kontinuitet, og repræsenterer samtidig kommunen som helhed, hvilket giver et tværfagligt perspektiv på indsatsen.